Raadsvoorstel

Onderwerp	Raadsvoorstel structureel en reëel evenwicht programmabegroting 2024-2027
Zaakid	2023-132668
Auteur	Irma de Wit +31793468815 I.J.de.Wit@zoetermeer.nl
Gemeentesecretaris	Huykman, B.J.D.
Afdelingshoofd	Pol R. van der (Reinier)
Portefeuillehouder	Wethouder Iedema
Medeverantwoordelijke(n)	

Uiterste behandeldatum (+ reden)	18 december 2023
Programma(s)	Alle
Eerdere besluitvorming	Programmabegroting 2024-2027
Samenvatting	De provincie Zuid Holland heeft ambtelijk het signaal afgegeven dat aan de gedeputeerde zal worden voorgesteld de gemeente Zoetermeer onder preventief toezicht te stellen. Ambtelijk wordt aangegeven dat de door de raad vastgestelde programmabegroting 2024-2027 niet voldoet aan de richtlijnen van structureel en reëel evenwicht. In dit raadsvoorstel stelt het college twee wijzigingen op de programmabegroting voor, te weten het verwerken van de septembercirculaire en het laten vrijvallen van een deel van de algemene reserve ten gunste van de begroting, zodat de provincie de begroting alsnog kan goedkeuren en Zoetermeer niet onder preventief toezicht komt.
Bijlagen	1. Begrotingswijziging

Raadsbesluit

Raadsvoorstel structureel en reëel evenwicht programmabegroting 2024-2027
2023-132668

De raad van de gemeente Zoetermeer;
Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 13 december 2023

besluit

1. De effecten van de septembercirculaire 2023, inclusief het positieve herverdeeleffect van € 2 mln. voor de jaren 2024 tot en met 2026 en voor € 3,774 mln. in 2027 te verwerken in de programmabegroting 2024-2027.
2. In 2023 € 25 mln. vanuit de bestemmingsreserve Algemeen dekkingsmiddel vrij te laten vallen via het Overzicht Algemene Dekkingsmiddelen en onvoorzien (OAD) aan de algemene reserve Vrij inzetbaar.
3. In 2024 het exploitatiebudget op programma 2 te verhogen met € 7 mln.
4. In 2024 op OAD een bedrag van € 5 mln. te onttrekken aan de algemene reserve Vrij inzetbaar.
5. De bijbehorende begrotingswijziging vast te stellen.

Over dit besluit geen referendum mogelijk te maken, omdat het een begrotingswijziging betreft. Dit besluit treedt in werking de dag na de bekendmaking daarvan.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad op 18 december 2023

de griffier, de voorzitter,

drs. R. Blokland MCM drs. M.J. Bezuijen

Toelichting

Probleemstelling en kader

Inleiding
De provincie Zuid-Holland heeft op 7 december jl. ambtelijk het signaal afgegeven dat aan de gedeputeerde zal worden voorgesteld de gemeente Zoetermeer onder preventief toezicht te stellen. Ambtelijk is aangegeven dat de door de raad vastgestelde programmabegroting 2024-2027 niet voldoet aan de richtlijnen van structureel en reëel evenwicht.

In dit raadsvoorstel stelt het college twee wijzigingen op de programmabegroting voor, zodat de provincie de begroting alsnog kan goedkeuren en Zoetermeer niet onder preventief toezicht komt.

In deze inleiding volgt eerst een toelichting op waarom de provincie de gemeente Zoetermeer onder preventief toezicht zou willen stellen. Vervolgens worden twee feiten toegelicht die zich na het opstellen van de programmabegroting hebben voorgedaan. Deze feiten maken het mogelijk een gewijzigde programmabegroting 2024-2027 aan te leveren bij de provincie, zodat de gemeente niet onder preventief toezicht wordt gesteld.

Waarom is de provincie niet akkoord met de vastgestelde programmabegroting 2024-2027?
In de programmabegroting 2024-2027 staat in het hoofdstuk “financiële begroting” de volgende tekst opgenomen.

“De financiën van Zoetermeer laten een zorgelijk beeld zien. In 2024 is nog sprake van structureel en reëel begrotingsevenwicht maar, naar de huidige inzichten, staat de gemeente voor een forse bezuinigingsopgave om de financiën ook meerjarig op orde te houden.

De provincie als toezichthouder beoordeelt de begroting op structureel en reëel evenwicht. Dat houdt in dat structurele lasten gedekt moeten worden door structurele baten. Daarbij kijkt de provincie naar het eerste jaar van de begroting (2024), en als dat niet in evenwicht is naar het laatste jaar (2027). Als niet aan die voorwaarden wordt voldaan, past de toezichthouder 'preventief' toezicht toe. Dat houdt onder meer in dat de gemeente geen uitgaven mag doen zonder voorafgaande toestemming van de provincie.”

In de programmabegroting 2024-2027 is rekening gehouden met een toename van € 10 mln. van de kosten voor jeugdzorg in 2024. Hier tegenover is taakstellend een bezuiniging op de kosten voor jeugdzorg opgenomen van € 7 mln. Er is inmiddels een gedegen proces begonnen om deze taakstelling te halen. Hiervoor liggen de eerste plannen klaar en zijn er ook verschillende plannen in ontwikkeling. Ambtelijk geeft de provincie aan dat deze plannen nog niet voldoende zekerheid bieden op het behalen van de taakstelling.

Na het opstellen van de programmabegroting 2024-2027 hebben zich nieuwe feiten voorgedaan. Hierdoor kan de begroting worden aangepast, zodat de provincie de begroting alsnog kan goedkeuren.

Nieuwe feiten na het opstellen van de programmabegroting 2024-2027
Het betreft de volgende 2 feiten:
1. De uitkomsten van de Septembercirculaire 2023
2. Aangepaste regelgeving met betrekking tot het structureel en reëel evenwicht van de begroting.

Ad 1. Septembercirculaire 2023.
In het memo septembercirculaire is de raad geïnformeerd over de wijzigingen in de opbrengst van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Hierin is aangegeven dat er sprake is van herverdeeleffecten. Deze herverdeeleffecten zijn ingeschat op ongeveer € 2 mln. Deze informatie wordt normaal gesproken pas verwerkt in het volgende jaar dus bij de perspectiefnota 2025. De provincie staat dit jaar toe om alsnog de septembercirculaire te verwerken in de huidige programmabegroting 2024-2027 en zal dit betrekken bij haar oordeel. Het betreft het verhogen van de structurele inkomsten uit de algemene uitkering uit het gemeentefonds met € 2 mln. in de jaren 2024 tot en met 2026 en met € 3,774 mln. in 2027. Daarnaast stonden in het memo septembercirculaire nog twee budgettair neutrale wijzigingen opgenomen. We stellen voor deze nu ook in de programmabegroting te verwerken. Het betreft de stijging van het accres en de taakmutaties.

Dit houdt in dat, wanneer de raad instemt, de bedragen uit de volgende tabel verwerkt worden in de programmabegroting 2024-2027. De herverdeeleffecten waren in het raadsmemo septembercirculaire in de tabel opgenomen met een PM. In onderstaande tabel is deze PM vervangen door structureel € 2 mln. (geel gearceerd).

Tabel septembercirculaire *€ 1.000

	Effecten septembercirculaire	2023	2024	2025	2026	2027
1	Accres	0	3.037	2.596	2.372	6.874
2	reservering loon- en prijsstijging		-3.037	-2.596	-2.372	-5.100
3	Saldo accres	**0**	**0**	**0**	**0**	**1.774**
4	BTW-compensatiefonds 2023	**316**	**0**	**0**	**0**	**0**
5	Taakmutaties	101	991	248	64	46
6	extra kosten vanwege taakmutaties	-101	-991	-248	-64	-46
7	Saldo taakmutaties	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
8	Herverdeeleffecten	**1.633**	**2.000**	**2.000**	**2.000**	**2.000**
9	**Effect septembercirculaire op financieel perspectief**	**1.949**	**2.000**	**2.000**	**2.000**	**3.774**

Ad 2. Nieuwe regelgeving met betrekking tot structureel en reëel evenwicht
Op 21 november 2023 is in het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen (BOFv) ten behoeve van de controle van de begrotingen van gemeenten door de provincies de volgende nieuwe regel afgesproken:

Van het vrij besteedbare deel (surplus) van de algemene reserve kan een gemeente jaarlijks maximaal 10% inzetten voor het dekken van structurele lasten. Met de voorwaarde dat de solvabiliteit groter of gelijk aan 20% is en blijft.
Het surplus van de algemene reserve is dat deel dat niet nodig is voor het afdekken van risico's (weerstandscapaciteit).

In Zoetermeer betreft dit de 'reserve Vrij inzetbaar'. Het vrij besteedbare deel bedraagt € 26,850 mln. De reserve Vrij inzetbaar geeft hierdoor € 2,685 mln. ruimte (10%) die ingezet kan worden ten behoeve van het structurele evenwicht. De solvabiliteit van Zoetermeer is ruim boven de vereiste 20%. De solvabiliteit daalt wel iets, maar is in 2027 nog steeds ruim 41%.

Naast de reserve Vrij inzetbaar (algemene reserve) kent de gemeente ook bestemmingsreserves, waaronder de reserve Algemeen dekkingsmiddel. De reserve Algemeen dekkingsmiddel bedraagt ruim € 150 mln. Deze reserve wordt specifiek in stand gehouden om

te fungeren als financieringsmiddel en heeft geen andere bestemming, waardoor de gemeente minder leningen hoeft aan te trekken. Hierdoor blijft onder andere de verhouding tussen eigen vermogen en vreemd vermogen in balans. Deze verhouding wordt uitgedrukt in een kengetal, namelijk de solvabiliteit. Deze reserve zorgt er dus voor dat we een gezonde financiële balans hebben en houden en dat de rentelasten laag kunnen blijven.

Op dit moment hebben we veel middelen in de rijksschatkist staan (vooral door de verkoop van de aandelen van Eneco in 2019), zodat we überhaupt op dit moment geen leningen hoeven aan te trekken. Hierdoor is deze reserve niet volledig nodig om de solvabiliteit op orde te houden en de rentelasten laag. Daarom wordt voorgesteld om in 2023 de reserve Algemeen dekkingsmiddel te verlagen met € 25 mln. en dit bedrag toe te voegen aan de reserve Vrij inzetbaar. Er resteert dan nog ruim € 125 mln. in de reserve Algemeen dekkingsmiddel. Het vrij besteedbare deel van de reserve Vrij inzetbaar wordt daarmee verhoogd naar € 51,9 mln. Hierdoor ontstaat er in totaal ruim € 5 mln. aan ruimte die ingezet kan worden ten behoeve van het structurele evenwicht. Voorgesteld wordt dan ook om € 25 mln. over te hevelen van de reserve Algemeen dekkingsmiddel naar de reserve Vrij inzetbaar en vervolgens van de reserve Vrij inzetbaar € 5 mln. toe te voegen aan OAD.

De verhoging van de inkomsten in de begroting met € 2 mln. vanuit de septembercirculaire en verruiming van het budget op OAD met € 5 mln. vanuit de reserve Vrij inzetbaar zorgen ervoor dat de programmabegroting 2024-2027 structureel en reëel in evenwicht is.

Hiermee komt het financieel perspectief er als volgt uit te zien.

bedragen * €1.000

	Financiëel perspectief op hoofdlijn		**MJB 2024-2027**			
	Omschrijving	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
1	Saldo MJB 2024-27, incidentele posten	-3.451	-3.764	-7.214	-2.416	-370
2	Saldo MJB 2024-27, structurele posten	6.820	1.308	6.598	-12.902	-17.581
3	**Primitieve begroting 2024-2027**	3.370	-2.456	-615	-15.318	-17.951
4	Aanvullende kosten amendement PN	0	-173	-173	-173	-173
5	Aangenomen moties voorjaarsdebat					
	incidenteel	0	-850	-200	-200	0
	structureel	0	-844	-865	-1.102	-1.290
6	Correctie stelpost jeugd		-7.000			
7	Septembercirculaire*		2.000	2.000	2.000	3.774
8	Inzet surplus reserves		5.000			
9	**Financieel perspectief 2024-2027**	3.370	-4.323	147	-14.793	-15.640
10	waarvan incidenteel	-3.451	-4.614	-7.414	-2.616	-370
11	**waarvan structureel**	**6.820**	**291**	**7.560**	**-12.177**	**-15.270**

*De septembercirculaire laat in 2027 een groter effect zien dan in de jaren ervoor (€ 3,774 mln. in plaats van € 2 mln.). Dat komt doordat het rijk in 2027 naast prijsaccres ook volumeaccres toekent (accres is de groei van de algemene uitkering uit het gemeentefonds). Het prijsaccres hebben we nodig om de eigen loon- en prijsstijgingen te dekken en biedt daarmee geen extra ruimte in de begroting. Het volume accres heeft niet een directe bestemming en komt hiermee ten gunste van het begrotingssaldo.

Uitgangspunt is echter nog steeds dat de taakstelling van € 7 mln. op Jeugdzorg ingevuld gaat worden.

Beoogd effect

Het beoogde effect van dit raadsvoorstel is dat de programmabegroting 2024-2027 wordt goedgekeurd door de provincie en de gemeente niet onder toezicht wordt geplaatst.

Voorstel/keuzemogelijkheden/risico's

1 De effecten van de septembercirculaire 2023, inclusief het positieve herverdeeleffect van € 2 mln. voor de jaren 2024 tot en met 2026 en voor € 3,774 mln. in 2027 te verwerken in de programmabegroting 2024-2027.
2 In 2023 € 25 mln. vanuit de bestemmingsreserve Algemeen dekkingsmiddel vrij te laten vallen via het Overzicht Algemene Dekkingsmiddelen en onvoorzien (OAD) aan de algemene reserve Vrij inzetbaar.
3 In 2024 het exploitatiebudget op programma 2 te verhogen met € 7 mln.
4 In 2024 op OAD een bedrag van € 5 mln. te onttrekken aan de algemene reserve Vrij inzetbaar.
5 De bijbehorende begrotingswijziging vast te stellen.

Argumenten

Besluit 1 tot en met 5. Door deze besluiten is de begroting weer structureel sluitend.
Hierdoor valt de gemeente onder repressief toezicht, zoals nu al het geval is, in plaats van onder preventief toezicht.
Bij preventief toezicht kan de gemeente geen verplichtingen aangaan en geen begrotingswijzigingen vaststellen zonder voorafgaande toestemming van de provincie.

Preventief toezicht vraagt meer capaciteit en inspanning van de gemeente door meer overleg met de provincie.

Besluit 1 tot en met 5. Gemeente Zoetermeer wordt als een financieel gezonde gemeente beschouwd met voldoende reserves.
In het coalitieakkoord is afgesproken dat er jaarlijks een financieel sluitende begroting zal worden aangeleverd. Daar wordt met dit voorstel aan voldaan. Daarnaast doet preventief toezicht afbreuk aan het beeld van Zoetermeer als financieel gezonde gemeente.

Besluit 1 tot en met 5. De reservepositie en financieringspositie van gemeente Zoetermeer is goed.
De nieuwe regelgeving maakt het mogelijk de reserves in te zetten voor het oplossen van dit probleem zonder dat de financiële gezondheid van Zoetermeer wordt aangetast.

Kanttekeningen

Besluit 1 tot en met 5. Er is gekozen voor een financieel technische oplossing in plaats van een inhoudelijke oplossing.
De taakstelling voor de jeugdzorg is nog niet voldoende concreet ingevuld.

Financiën

De financiële consequenties zijn, vanwege de aard van dit voorstel, reeds in de inleiding van dit raadsvoorstel toegelicht.

Controleprotocol
Niet van toepassing.

Participatie en Communicatie
Niet van toepassing

Duurzaamheid
Niet van toepassing

Toegankelijkheid en bruikbaarheid voor gehandicapten
Niet van toepassing

Rapportage en evaluatie
Niet van toepassing

Planning
Niet van toepassing